

Veiligheidsmonitor 2023

5. Online criminaliteit

In dit hoofdstuk wordt beschreven hoeveel mensen in 2023 slachtoffer zijn geweest van online criminaliteit. ⁷⁾ Het gaat dan om delicten en incidenten die via internet, e-mail of app plaatsvinden. Het betreft strafbare feiten in de sfeer van oplichting en fraude (aan- en verkoopfraude, fraude betalingsverkeer, ID-fraude, phishing), computervredebreuk (hacken) en om incidenten in de interpersoonlijke sfeer die niet altijd strafbaar zijn zoals bedreigen, pesten, stalken en shamesexting. Net als in hoofdstuk 4 over traditionele criminaliteit wordt ook hier behalve aan slachtofferschap aandacht besteed aan daderschap, gevolgen voor het slachtoffer, en melding en aangifte. ⁸⁾ Meer cijfers over het slachtofferschap van online criminaliteit naar regio (<https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/85472NED>) en persoonskenmerken (<https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/85846NED>) zijn te vinden in Statline.

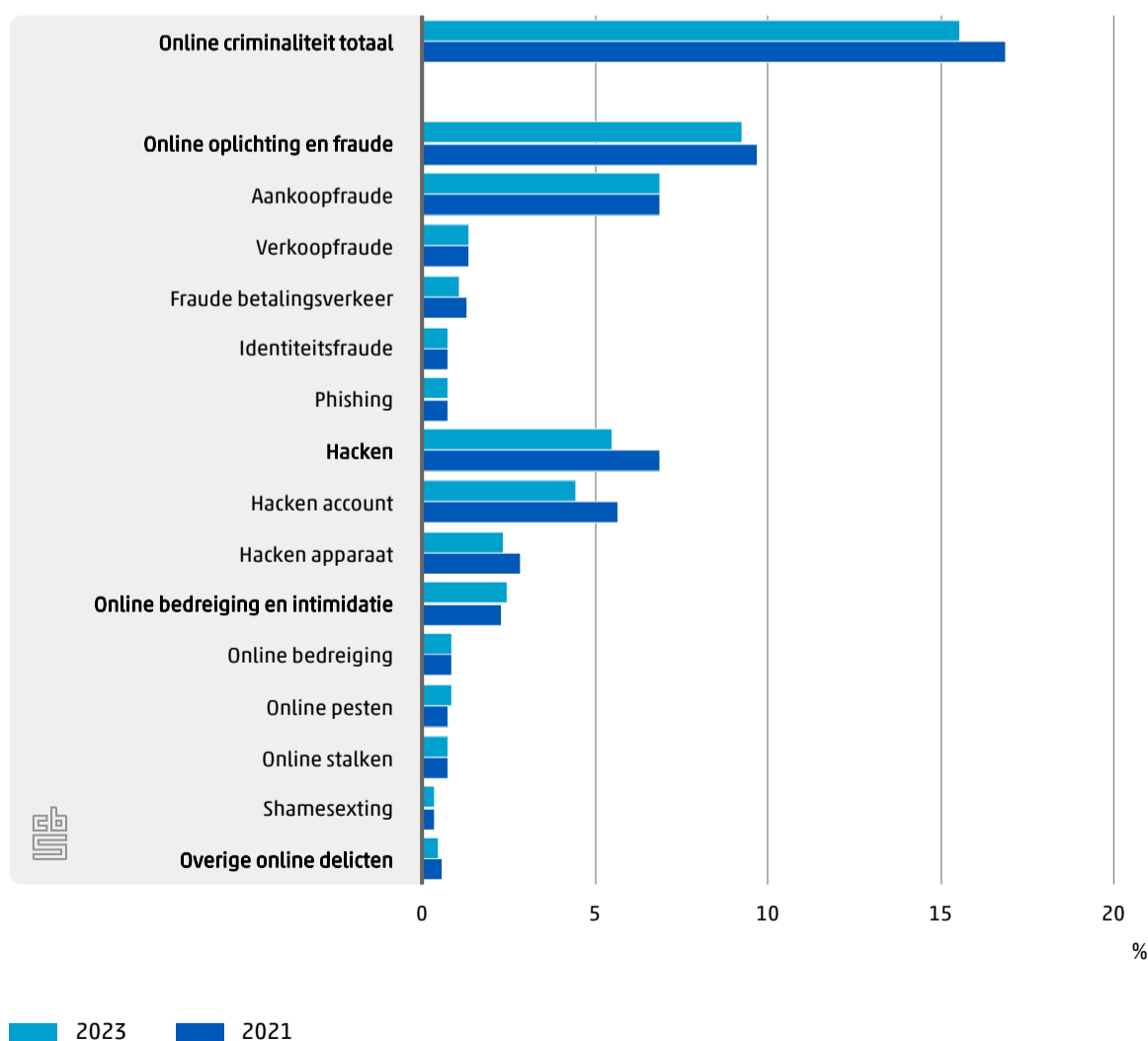
5.1 Slachtoffers online criminaliteit

In 2023 is 16 procent van de bevolking slachtoffer geweest van een of meer online delicten of incidenten. Van online oplichting en fraude werden zij het vaakst slachtoffer (9 procent), gevolgd door hacken (6 procent), online bedreiging en intimidatie (3 procent) en overige online delicten (minder dan 1 procent).

Aankoopfraude en hacken komen het meest voor. Bij aankoopfraude worden online gekochte producten of diensten niet geleverd terwijl ze wel betaald zijn. In het geval van hacken breekt iemand met kwade bedoelingen zonder toestemming in op een apparaat (zoals een computer of tablet) of een account (zoals een e-mail- of bankaccount). Meer mensen zijn slachtoffer van het hacken van een account dan van het hacken van een apparaat (5 procent en 2 procent). Van online bedreiging en online pesten was in 2023 0,9 procent slachtoffer, gevolgd door stalken (0,8 procent). Met shamesexting werd 0,4 procent geconfronteerd.

Het slachtofferschap van online criminaliteit is in in vergelijking met 2021 gedaald (van 17 naar 16 procent). In 2023 zijn minder mensen slachtoffer geweest van hacken, en dan met name van hacken van een account. Het slachtofferschap van online oplichting en fraude en van online bedreiging en intimidatie is onveranderd gebleven ten opzichte van twee jaar eerder.

5.1.1 Slachtoffers online criminaliteit

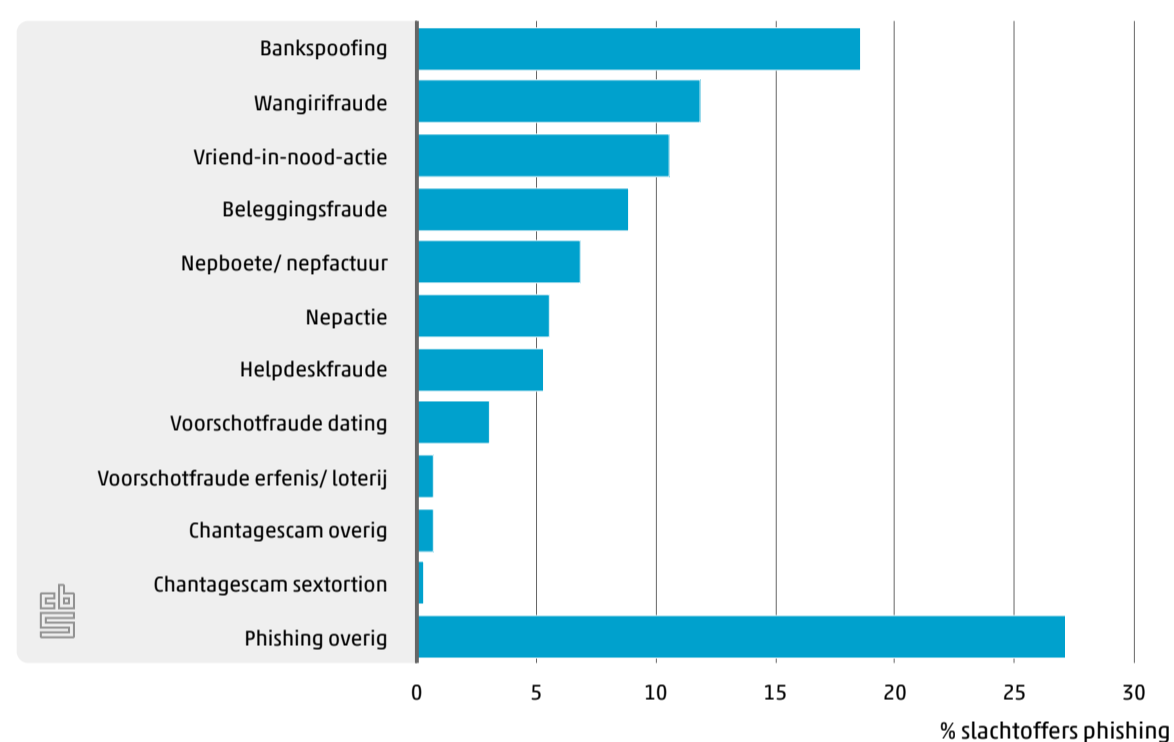


Phishing

Bij phishing gaat het om alle vormen van online oplichting waarbij de dader zich voordeed als iemand anders (een persoon of bedrijf) en via allerlei kanalen personen benadert met valse verhalen met als doel om geld te krijgen. Vaak worden veel personen tegelijk benaderd. Van alle Nederlanders van 15 jaar of ouder zeggen in 2023 ongeveer twee op de drie (65 procent) dat ze in de afgelopen 12 maanden ten minste één keer een telefoontje, e-mail- of ander bericht hebben ontvangen dat (waarschijnlijk) van een oplichter was. 2 procent geeft aan hier weleens te zijn ingetrapt. Bijna de helft hiervan (0,8 procent) is er uiteindelijk geld mee verloren. Zij worden in deze publicatie beschouwd als slachtoffers van phishing.

Bijna 20 procent van de phishing-slachtoffers is erin getrapt door bankspoofing. Het slachtoffer heeft geld betaald aan een oplichter die zich voordeed als een medewerker van de bank. Ook wangirifraude (waarbij het slachtoffer na een oproep van een onbekend nummer heeft teruggebeld naar een duur betaalnummer) en een vriend-in-nood-actie (waarbij iemand zich voordeed als een familielid of vriend om geld te krijgen) komen naar verhouding vaak voor. Ruim een kwart is slachtoffer geweest van een andere, niet nader genoemde vorm van phishing. Omgerekend naar de totale bevolking geldt voor alle afzonderlijke vormen van phishing dat slechts een relatief klein deel (0,2 procent of minder) slachtoffer ervan is geweest, dat wil zeggen er is ingetrapt en er geld mee is verloren.

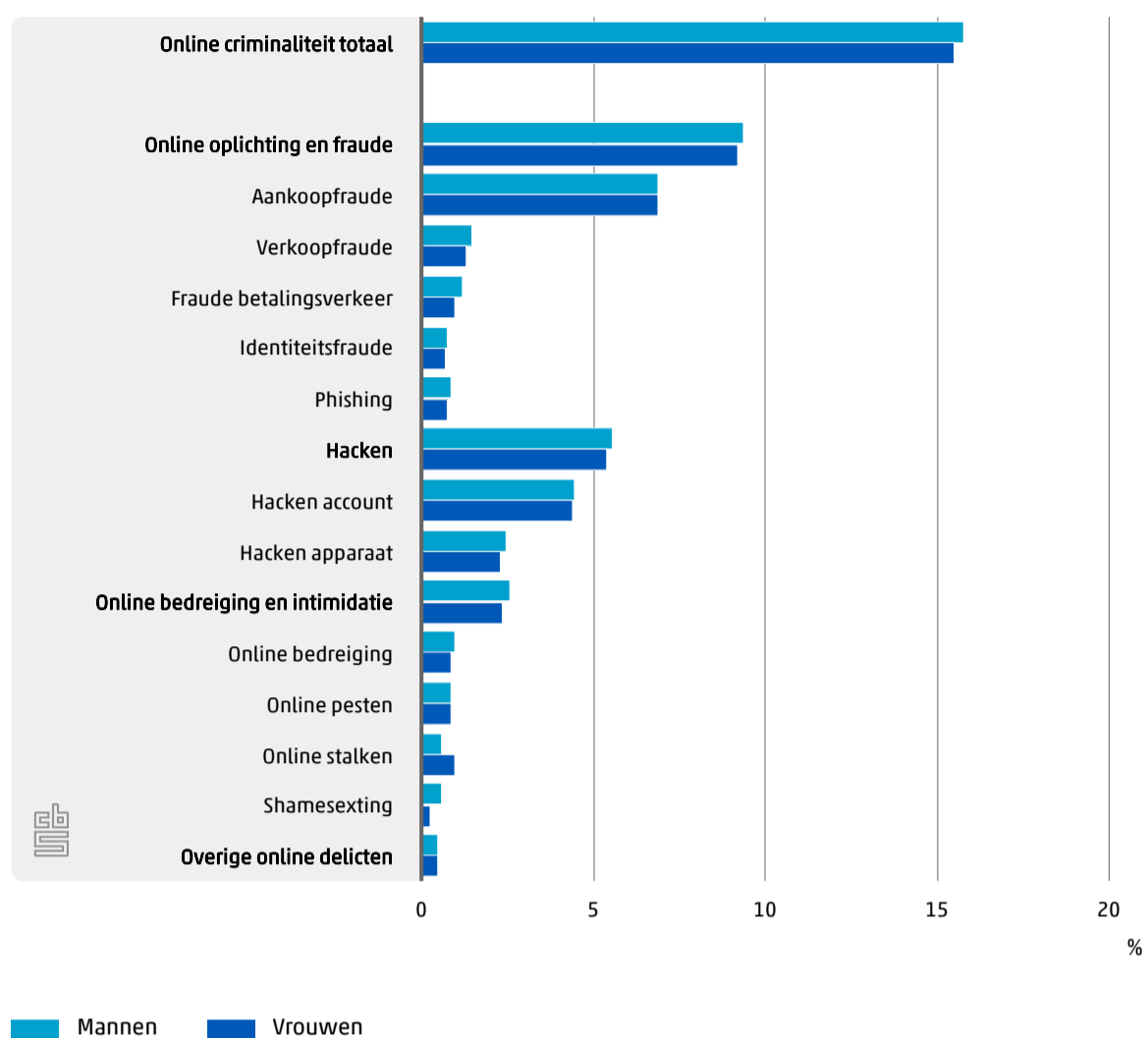
Slachtoffer van phishing, 2023



Slachtoffers online criminaliteit naar geslacht en leeftijd

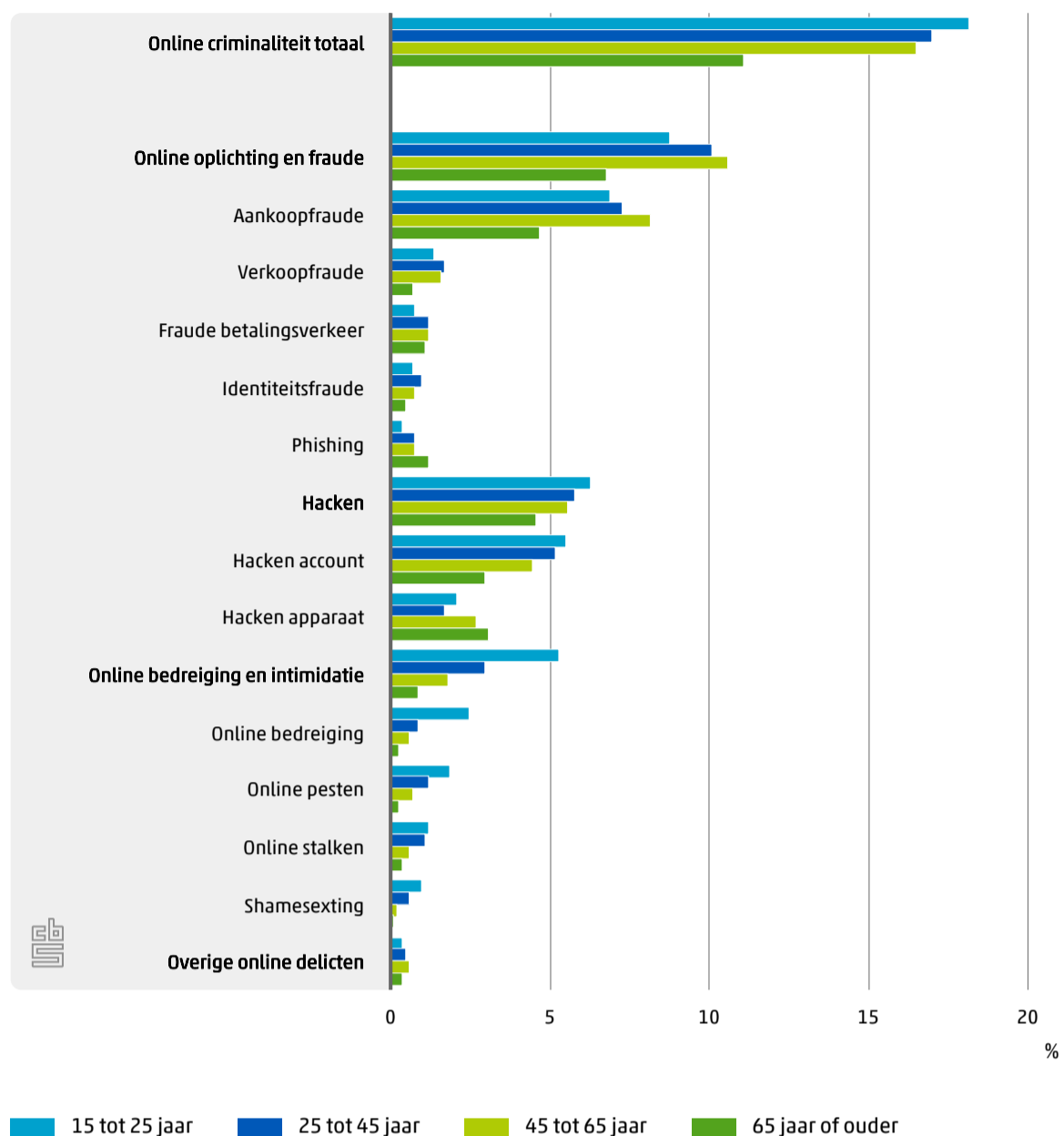
Mannen en vrouwen zijn vrijwel even vaak slachtoffer van online criminaliteit. Ze krijgen in gelijke mate met de verschillende online delictsoorten te maken. Alleen van online stalken zijn vrouwen vaker slachtoffer.

5.1.2 Slachtoffers online criminaliteit - naar geslacht, 2023



Evenals het slachtofferschap van traditionele criminaliteit (zie paragraaf 4.1) varieert het slachtofferschap van online criminaliteit naar leeftijd. Ook hier is het beeld dat jongeren vaker slachtoffer zijn dan ouderen. In 2023 is 18 procent van de 15- tot 25-jarigen slachtoffer geweest van online criminaliteit, van de 65-plussers 11 procent. Vooral met online bedreiging en intimidatie hebben jongeren vaker te maken dan ouderen. Ook van hacken zijn ze vaker slachtoffer. Van aankoopfraude en fraude in het betalingsverkeer werden 25- tot 65-jarigen juist het vaakst slachtoffer. Phishing treft de 65-plussers het vaakst.

5.1.3 Slachtoffers online criminaliteit - naar leeftijd, 2023



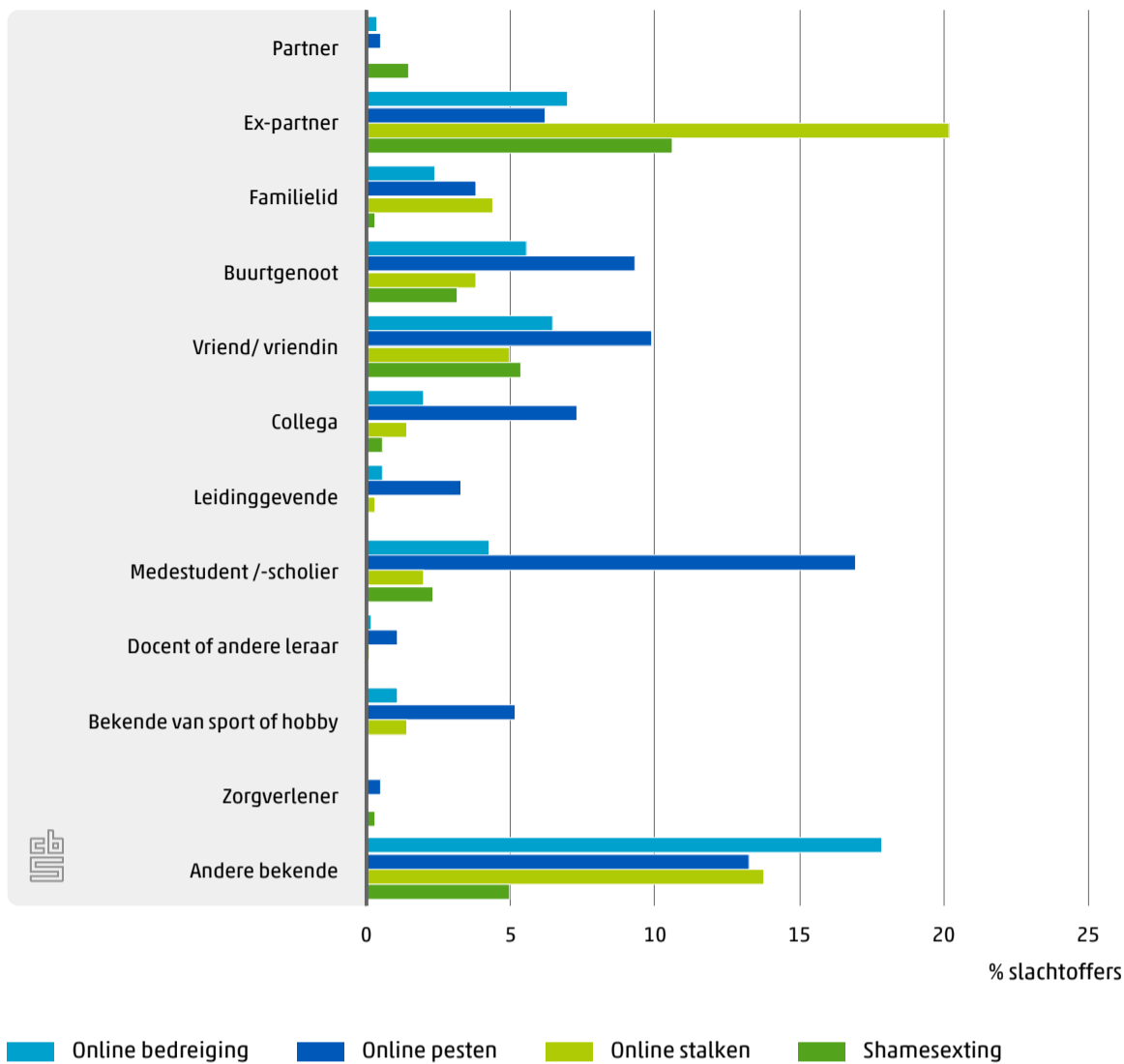
5.2 Daders online bedreiging en intimidatie

Aan slachtoffers van online bedreiging en intimidatie is gevraagd of zij bekend waren met de dader(s) en zo ja, welke relatie zij met de dader(s) hebben. Van de slachtoffers die online bedreigd werden met geweld gaf 44 procent aan de dader(s) te kennen. Van degenen die online gepest werden zegt 57 procent direct te weten wie de dader(s) was/waren toen het pesten begon. Verder wist 3 procent dit in eerste instantie niet, maar later wel. Ruim een derde weet nog steeds niet wie de pesters zijn.

In het geval van online stalken wisten drie van de vijf slachtoffers al vanaf het begin wie de stalker was. Voor 33 procent is nog altijd niet duidelijk door wie zij werden gestalkt, 3 procent kwam hier later alsnog achter. Van de slachtoffers van shamesexting (verspreiden van naaktfoto's of -filmpjes of hiermee dreigen) geeft 26 procent aan de dader(s) te kennen.

Zowel stalken als shamesexting worden relatief vaak gepleegd door een ex-partner, namelijk bij 20 procent van de slachtoffers van online stalken en 11 procent van de slachtoffers van shamesexting. Online pesterijen gebeuren het vaakst door medestudenten- of scholieren (17 procent), maar ook relatief vaak door vrienden (10 procent) en buurtgenoten (9 procent). Bij online bedreiging met geweld, online pesten en online stalken geeft een substantieel deel aan dat de dader een andere bekende was.

5.2.1 Daders van online bedreiging en intimidatie, 2023¹⁾



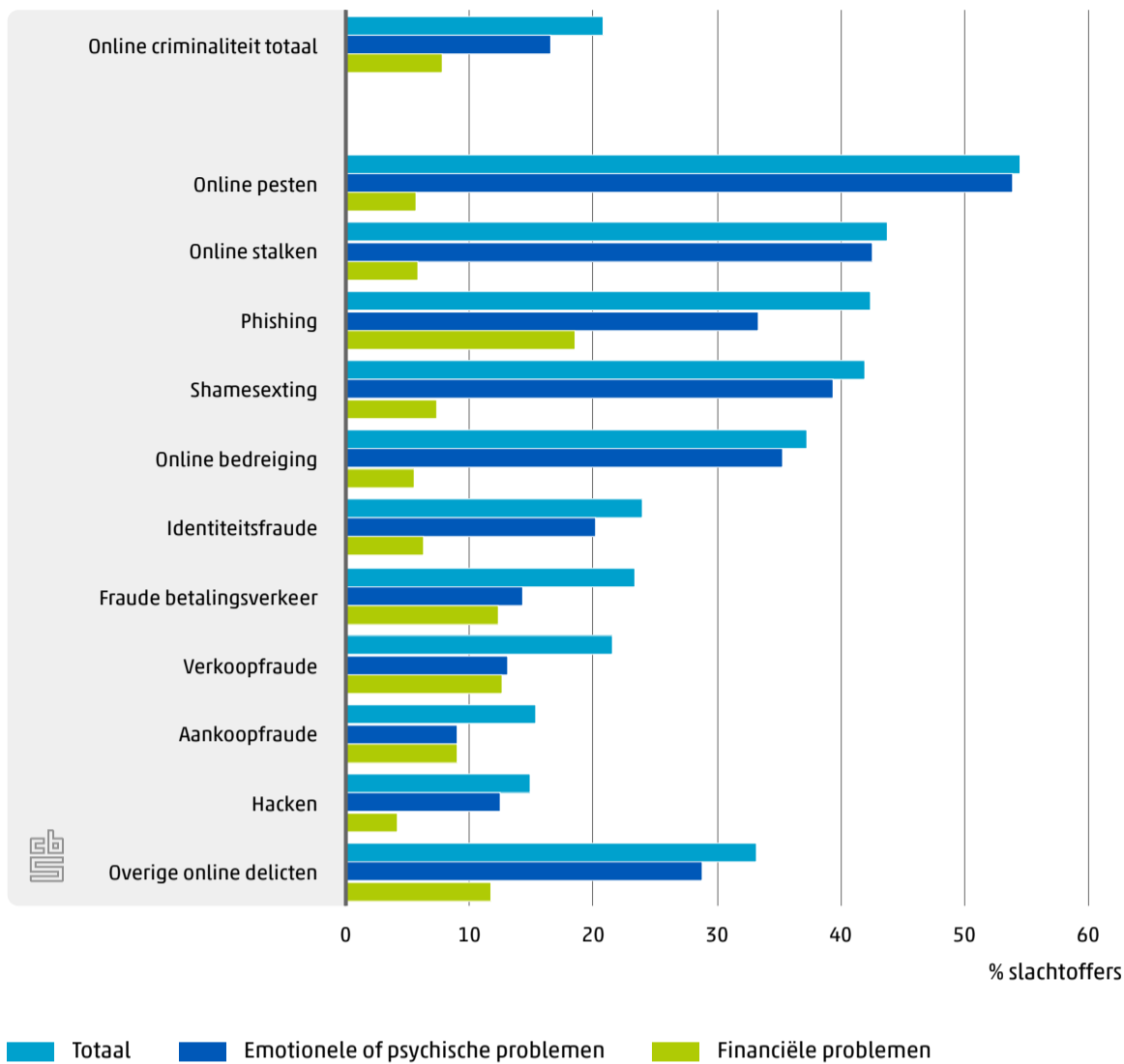
¹⁾ Meerdere antwoorden mogelijk

5.3 Gevolgen online criminaliteit voor slachtoffers

Van de slachtoffers van online criminaliteit geeft 21 procent aan dat het online delict heeft geleid tot emotionele of psychische problemen en/of financiële problemen. Emotionele of psychische problemen worden het vaakst genoemd: 17 procent had hier last van, 8 procent kreeg financiële problemen.

Online bedreiging en intimidatie, dus de incidenten in de interpersoonlijke sfeer, veroorzaken het vaakst emotionele of psychische problemen. Maar ook online oplichting en fraude, hacken, en andere online delicten bezorgen slachtoffers emotionele schade. Het percentage slachtoffers dat financieel in de problemen kwam is het grootst bij phishing. Hacken en aankoopfraude bezorgen slachtoffers het minst vaak problemen.

5.3.1 Gevolgen online criminaliteit voor slachtoffers, 2023¹⁾

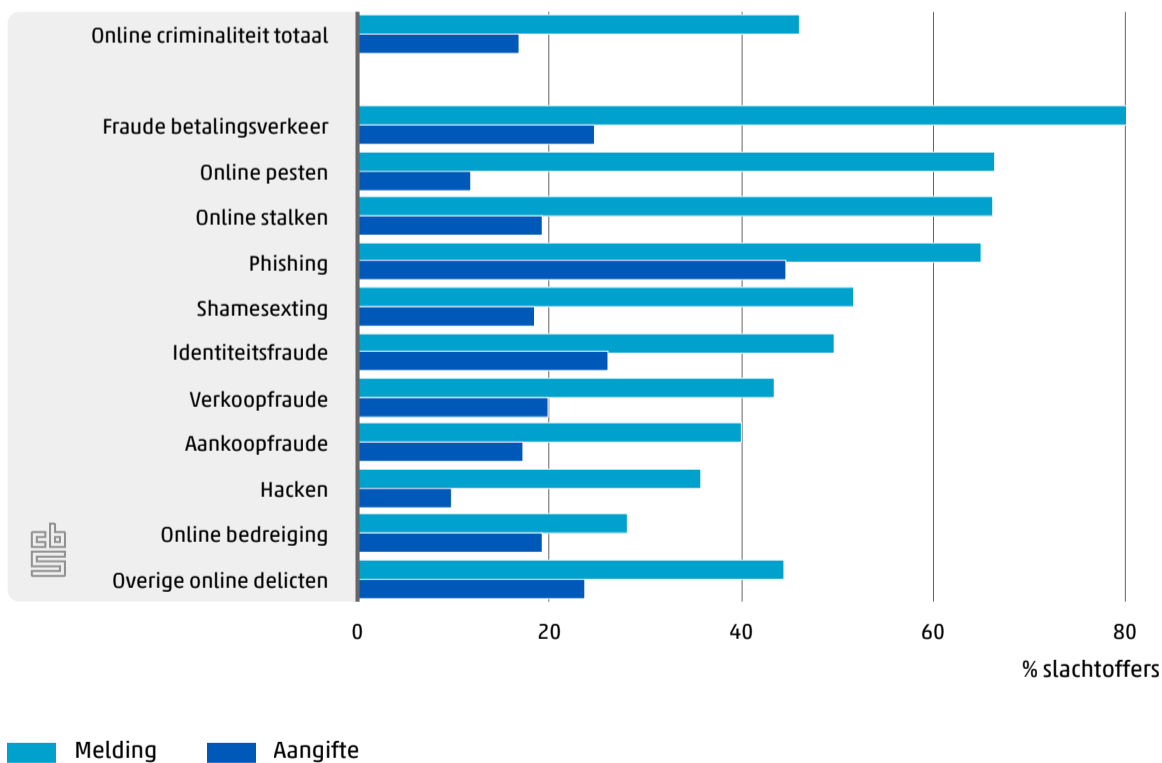


5.4 Melding en aangifte online criminaliteit

Van alle slachtoffers van online criminaliteit heeft 46 procent bij een instantie⁹⁾ gemeld wat hen overkomen is, 17 procent heeft aangifte gedaan bij de politie.

Fraude in het betalingsverkeer wordt door 81 procent van de slachtoffers bij een instantie (bijvoorbeeld bank, politie, Fraudehelpdesk) gemeld. Bijna een kwart van de slachtoffers doet aangifte bij de politie. Slachtoffers van phishing doen met 45 procent het vaakst aangifte. Van hacken wordt het minst vaak aangifte gedaan.

5.4.1 Melding en aangifte online criminaliteit, 2023



⁷⁾Het slachtofferschap is beperkt tot gebeurtenissen die burgers zelf en als privépersoon hebben meegemaakt.

8) In tegenstelling tot bij traditionele criminaliteit ontbreken in dit hoofdstuk cijfers over het aantal ondervonden delicten, want sommige online delicten zoals pesten en stalken zijn per definitie structureel van aard. Om die reden ontbreken ook de cijfers over de redenen voor het niet melden of aangeven van online criminaliteit uitgedrukt in het percentage van het aantal ondervonden delicten. De cijfers over het niet melden/aangeven uitgedrukt in het percentage slachtoffers is voor een aantal online delictsoorten beschikbaar op StatLine. Verder ontbreken ook regionale cijfers omdat het slachtofferschap van online criminaliteit niet locatiegebonden is, en daarom ook niet of nauwelijks regionale verschillen laat zien.

9) Bij online pesten, stalken en shamesexting kan het ook gaan om een melding bij familie, vrienden, op school of op werk. In het geval van online bedreiging is uitsluitend bekend of er melding is gedaan bij de politie.